

ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΥΝΑΣΠΙΣΜΟΥ

Αθήνα, 13 και 14 Μαρτίου 2010

**Δευτεροβάθμια Τεχνική - Επαγγελματική
Εκπαίδευση.**

**Ανάγκη για ριζικές αλλαγές, χωρίς τα
σφάλματα του παρελθόντος**

Σταύρος Πάγκαλος

Μηχανολόγος – Ηλεκτρολόγος Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Σχολικός Σύμβουλος Δ/θμιας Εκπ/σης

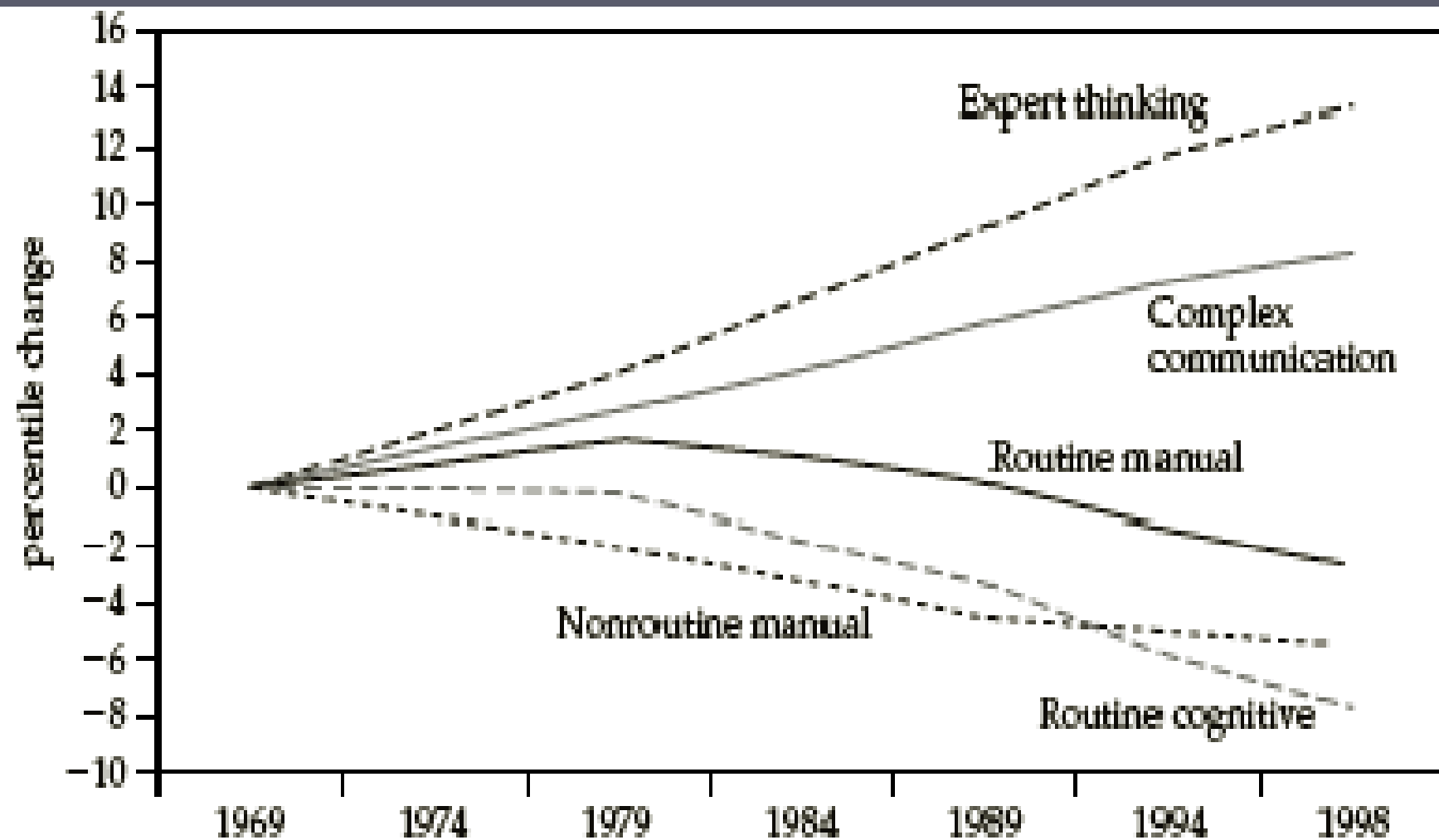
Το περιβάλλον της Δ.Τ.Ε.Ε.

- ▶ Εισαγωγή νέων τεχνολογιών
- ▶ Νέα μοντέλα οργάνωσης εργασίας
- ▶ Παγκοσμιοποίηση
- ▶ Μαζικοποίηση των σχολείων της Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης
- ▶ Μεταβολές στην οικογένεια
- ▶ Μεταβολές στον κοινωνικό ιστό
- ▶ Μεταβολές στη σύνθεση του μαθητικού πληθυσμού

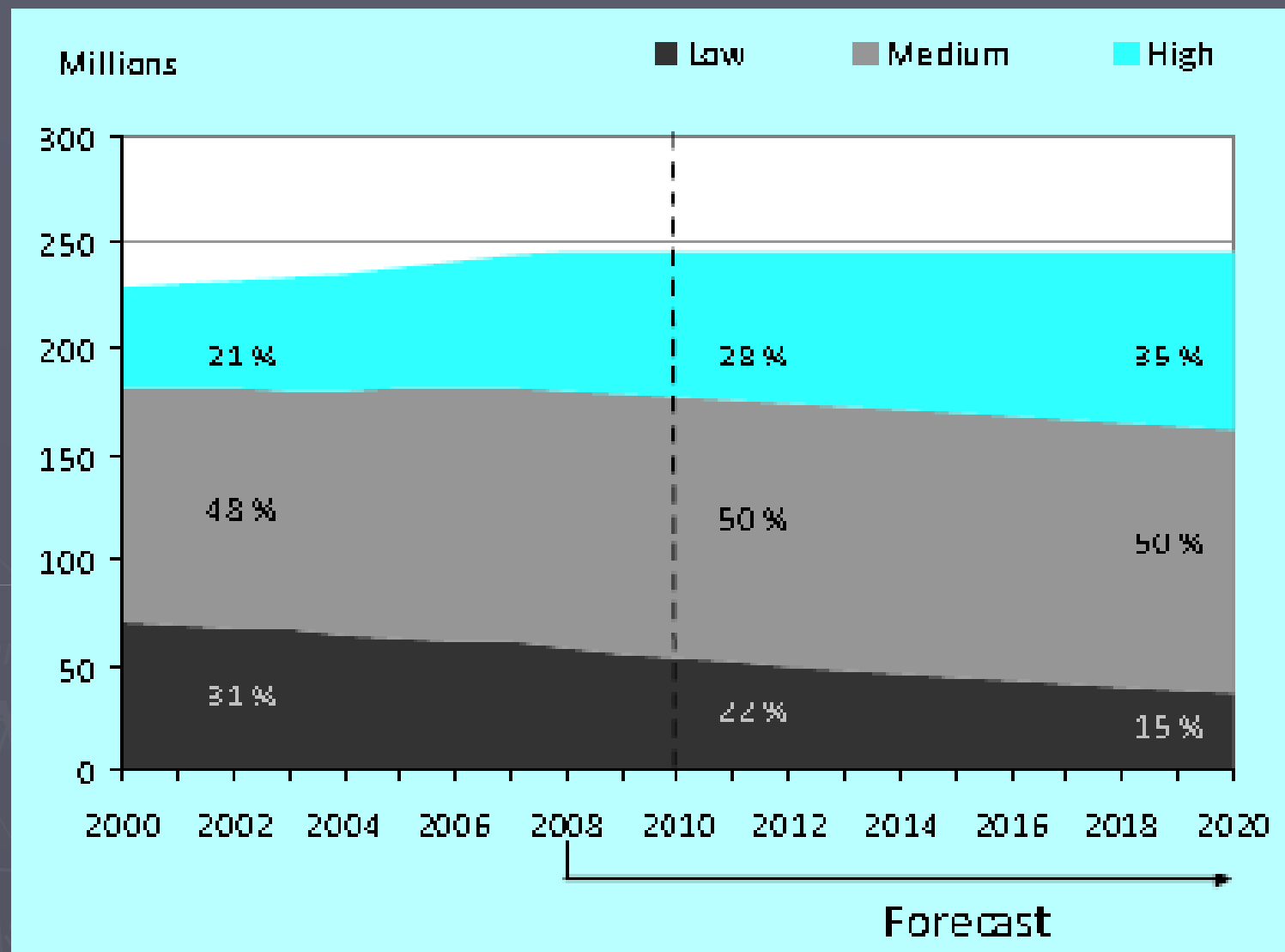
**Αλλαγές στις ικανότητες που οφείλονται
στις νέες τεχνολογίες και στα νέα πρότυπα οργάνωσης της εργασίας**

ΙΚΑΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΑΛΑΙΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΝΕΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ
<i>Υπευθυνότητα</i>	Βασιζόταν στη συμπεριφορά, όπως προσπάθεια και πειθαρχία	Βασίζεται στη λήψη πρωτοβουλιών
<i>Γνώσεις</i>	Συναφείς με την εμπειρία	Γνωστικές – Εντοπισμός και επίλυση προβλημάτων
<i>Αλληλεξάρτηση</i>	Διαδοχική, ιεραρχική	Συστημική, ομαδική εργασία
<i>Εκπαίδευση και Κατάρτιση</i>	Αποκτάται μια και καλή	Συνεχιζόμενη
<i>Μάθηση</i>	Παθητική – Παρακολούθηση προγράμματος κατάρτισης	Το άτομο είναι υπεύθυνο για την κατάρτισή του – Αυτοδίδακτος, δια βίου μάθηση

Πηγή: Green A., Wolf A., Leney T., 1999: Convergence and divergence in European education and Training systems. Ινστιτούτο Εκπαίδευσης ,Πανεπιστήμιο Λονδίνου: Bedford Way Papers, σελ 128.

Τάσεις στα επαγγελματικά καθήκοντα στις ΗΠΑ μεταξύ των ετών 1969-1998
(E.T.F., Secondary Education in OECD countries, 2007)

Χαμηλή, Μέση και Υψηλή ειδικευση του ενεργού πληθυσμού στις χώρες της Ε.Ε.
(πρόβλεψη)

(CEDEFOP, Briefing note, February 2010)

Στ. Πάγκαλος, σχ.σύμβουλος ΠΕ12

Οι Γενικές Βασικές Δεξιότητες (key skills)
είναι απαραίτητες για όλους, από τους
μαθητευόμενους εργάτες μέχρι τα διοικητικά στελέχη
των μεγάλων επιχειρήσεων.

Είναι οι συνήθως προαπαιτούμενες ικανότητες για
την επιτυχία στις σπουδές, την εργασία και τη ζωή
γενικότερα.

Είναι απαραίτητες για τη συμμετοχή στη «δια βίου
μάθηση»

ΣΥΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ
σχετικά με τις βασικές ικανότητες της δια βίου μάθησης
18 Δεκ. 2006 (2006/962/ΕΚ)

- 1) Επικοινωνία στη μητρική γλώσσα.
- 2) Επικοινωνία σε ξένες γλώσσες.
- 3) Μαθηματική ικανότητα και βασικές ικανότητες στην επιστήμη και την τεχνολογία.
- 4) Ψηφιακή ικανότητα.
- 5) Μεταγνωστικές ικανότητες (Learning to learn).
- 6) Κοινωνικές ικανότητες και ικανότητες που σχετίζονται με την ιδιότητα του πολίτη.
- 7) Πρωτοβουλία και επιχειρηματικότητα και
- 8) Πολιτισμική συνείδηση και έκφραση.

Δεν υπάρχει ενιαία δομή και οργάνωση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης διεθνώς, ούτε μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.

Υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των συστημάτων Ε.Ε.Κ. σε συνδυασμό με την πολυπλοκότητα των σχέσεων εκπαίδευσης – κατάρτισης, οικονομίας και αγοράς εργασίας.

Η προσαρμογή των συστημάτων Ε.Ε.Κ. στις ανάγκες των ατόμων, των επιχειρήσεων, της αγοράς εργασίας και του κοινωνικού συνόλου σημαίνει εξισορρόπηση αντικρουόμενων συμφερόντων, είναι δηλαδή πολιτικό ζήτημα.

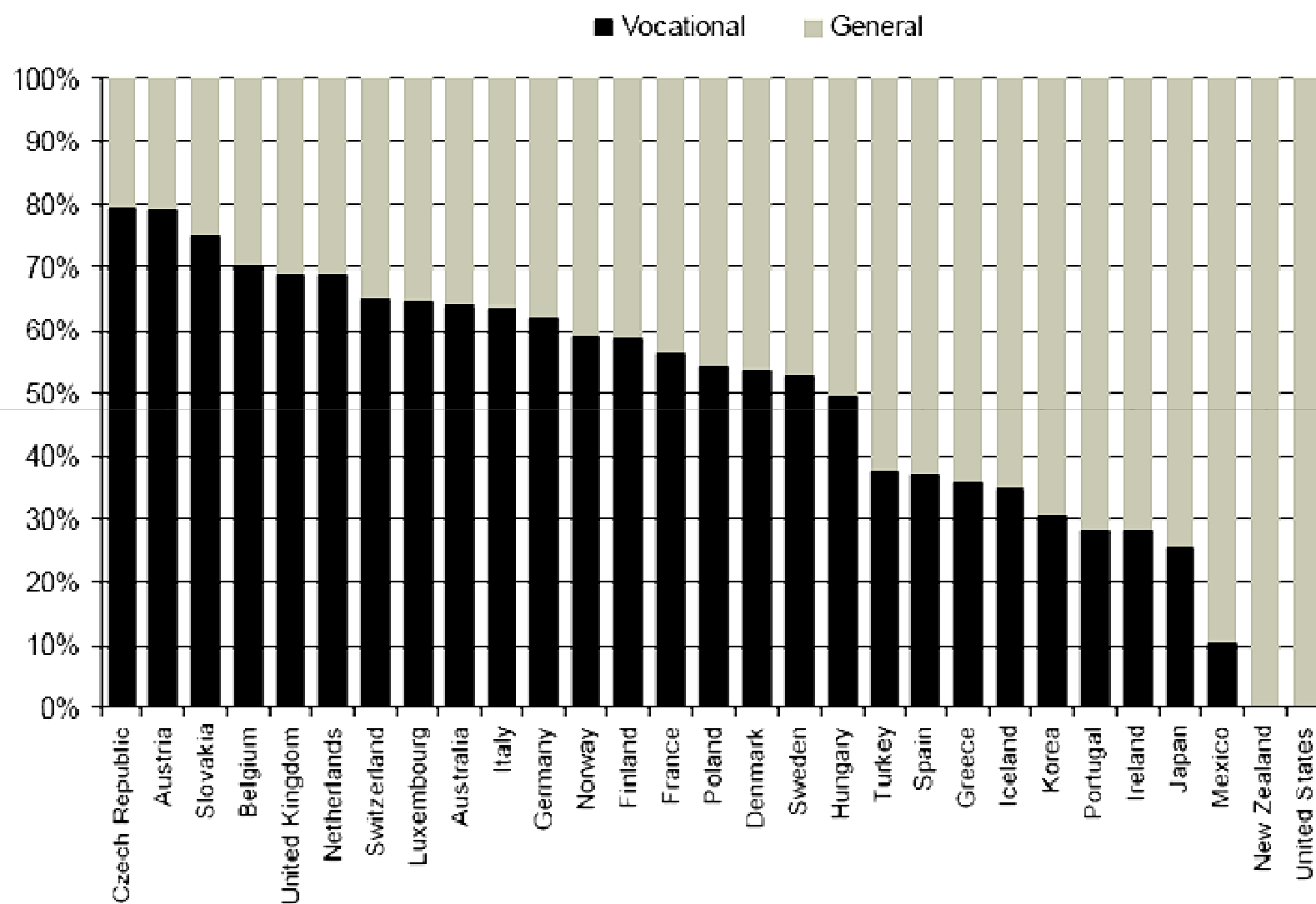
Η δημιουργία της Ε.Ε. δεν έχει αμβλύνει τις διαφορές μεταξύ των συστημάτων των διαφόρων χωρών. Κοινές πολιτικές που εφαρμόστηκαν σε επίπεδο Ε.Ε. σχετικές με την κατάρτιση, την απασχόληση και την ελεύθερη διακίνηση των εργαζομένων δεν οδήγησαν μέχρι τώρα τις εθνικές πολιτικές στον τομέα της Ε.Ε.Κ. σε εμφανή σύγκλιση.

Η οργάνωση της Δ/θμιας Εκπαίδευσης διεθνώς.

Τρεις κύριοι δρόμοι:

- ▶ Διαχωρισμός της ανώτερης Δ/θμιας εκπαίδευσης σε 2 τύπου σχολεία: Γενικής ή Επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- ▶ Ενοποιημένα σχολεία στην ανώτερη Δ/θμια Εκπαίδευση.
- ▶ Παράλληλο σύστημα με γενική εκπαίδευση σε σχολικές μονάδες και επαγγελματική εκπαίδευση σε χώρους εργασίας.

Figure 4. Percentage of students attending vocational and general upper secondary programmes in OECD countries (as available) in 2004

Source: OECD (2006)

3 κύριοι τρόποι προσαρμογής της Δ.Τ.Ε.Ε. στις ανάγκες της αγοράς εργασίας:

- ▶ Το συμμετοχικό μοντέλο
- ▶ Το μοντέλο της «αγοράς»
- ▶ Το κρατικό μοντέλο

4 κοινές τάσεις στην οργάνωση της Δ.Τ.Ε.Ε.:

1. Οι στενές εξειδικεύσεις δίνουν τη θέση τους σε εκπαίδευση για ευρύτερους επαγγελματικούς τομείς (ως αποτέλεσμα των μεταβολών στην οργάνωση της εργασίας)
2. Η αναγκαιότητα της «δια βίου» εκπαίδευσης και η έμφαση στις γενικές ικανότητες έφερε πιο κοντά τη γενική στην επαγγελματική εκπαίδευση (εκφράσεις αυτής της τάσης είναι η εισαγωγή τεχνολογικών μαθημάτων στα προγράμματα της γενικής εκπαίδευσης και αντίστροφα γενικών μαθημάτων στην Δ.Τ.Ε.Ε., καθώς και η αύξηση της δυνατότητας επιλογής μαθημάτων και στους δύο τύπους σχολείων)

4 κοινές τάσεις στην οργάνωση της Δ.Τ.Ε.Ε.: (συνέχεια)

3. Οι δύο παραδοσιακοί τύποι επαγγελματικής εκπαίδευσης - με βάση το σχολείο / με βάση το χώρο εργασίας - έχουν αναμιχθεί (χώρες όπου η εκπαίδευση πραγματοποιείται κυρίως σε θέσεις εργασίας αυξάνουν τις ώρες σχολικής εκπαίδευσης, ενώ χώρες με σχολική εκπαίδευση εισάγουν στοιχεία πρακτικής άσκησης σε χώρους εργασίας)

4. Η ανάγκη για ανύψωση του γενικού εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού οδήγησε στο να ανοίξουν οι πόρτες στη τριτοβάθμια εκπαίδευση σε μεγαλύτερο αριθμό ατόμων. Η σύγχρονη Δ.Τ.Ε.Ε. οφείλει έτσι να παρέχει στους αποφοίτους διόδους για συνέχιση των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

Το Cedefop διακρίνει 4 κύριες στρατηγικές για τη μεταρρύθμιση των συστημάτων του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης:

- A) Η στρατηγική της ενίσχυσης των επαγγελματικών προσόντων, τονίζει τη διακριτή φύση της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και προωθεί ειδικά προγράμματα σπουδών σε στενή συνεργασία με τους φορείς της παραγωγής. (Αυστρία, Εσθονία, Ουγγαρία, Ισπανία).
- B) Η στρατηγική της αμοιβαίας ωφέλειας στοχεύει στην προσέγγιση των σχολείων όλων των τύπων και στην ενθάρρυνση της μεταξύ των συνεργασίας, ενώ ταυτόχρονα διαφυλάττει τις ιδιαιτερότητες τους (Φινλανδία, Νορβηγία).

4 κύριες στρατηγικές για τη μεταρρύθμιση των συστημάτων του δεύτερου κύκλου της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης: *(συνέχεια)*

- Γ) Η στρατηγική της διασύνδεσης συνίσταται στη δημιουργία οργανισμού για την κοινή αξιολόγηση, πιστοποίηση και αναγνώριση των παρεχόμενων τίτλων, ώστε η επαγγελματική εκπαίδευση να καταστεί κατ' αρχήν ισότιμη με τη γενική εκπαίδευση (Αγγλία, Γαλλία).
- Δ) Η στρατηγική της ενοποίησης συνίσταται στην ενοποίηση της γενικής και της επαγγελματικής εκπαίδευσης στο πλαίσιο της ίδιας σχολικής μονάδας, έτσι ώστε όλοι οι μαθητές να παρακολουθούν κοινό πρόγραμμα κορμού. Το σύστημα αυτό πλεονεκτεί ως προς τη δυνατότητα συνέχισης των σπουδών (Σκοτία, Σουηδία).

Ένα πιο προωθημένο στοιχείο μεταρρύθμισης είναι η διπλή ειδίκευση.

Καθιστά δυνατή την απόκτηση προσόντων που παρέχουν πρόσβαση τόσο σε ειδικευμένες θέσεις εργασίας, όσο και στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ιδίως στα πανεπιστήμια.

Η προσέγγιση αυτή ανταποκρίνεται περισσότερο προς τα κριτήρια που θεωρείται ότι αυξάνουν το γόητρο της επαγγελματικής εκπαίδευσης (απόκτηση ικανοτήτων που συνδέονται με την προσωπική καλλιέργεια, εξασφάλιση μεγαλύτερης κινητικότητας μέσα στο εκπαιδευτικό σύστημα, όσο και στην αγορά εργασίας, ευκολότερη μετάβαση από το εκπαιδευτικό σύστημα στην αγορά εργασίας, κλπ).

Η επιτυχία της όμως εξαρτάται - σε μεγάλο βαθμό - από την επιλογή των καλύτερων μαθητών. Απαιτεί ακόμη επιμήκυνση του χρόνου φοίτησης, προκειμένου να χωρέσουν στο πρόγραμμα σπουδών τα διδακτικά αντικείμενα και των δύο κατευθύνσεων.

Κριτήρια που προσδιορίζουν το κύρος (και την ποιότητα) της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης σε σύγκριση με τη γενική

- ▶ Παρέχει γενικές – βασικές δεξιότητες (δεξιότητες «κλειδιά»);
- ▶ Οδηγεί σε απασχόληση που απαιτεί υψηλά προσόντα;
- ▶ Παρέχει δυνατότητα καριέρας ;
- ▶ Παρέχει υψηλές αποδοχές;
- ▶ Παρέχει δυνατότητα πρόσβασης σε ανώτερη εκπαίδευση;

Μερικά διαχρονικά προβλήματα της ελληνικής Δ.Τ.Ε.Ε. (1)

Η αναντιστοιχία των παρεχομένων
ειδικεύσεων με τις ανάγκες της παραγωγής.

Παραδείγματα:

- Ο τομέας των κατασκευών
- Οι «βιομηχανικές» ειδικότητες

Μερικά διαχρονικά προβλήματα της ελληνικής Δ.Τ.Ε.Ε. (2)

Ο αριθμός των σχολικών μονάδων και η χωροταξική
τους κατανομή

Παράδειγμα

Πάνω από 350 σχολές ανά τη χώρα εκπαιδεύουν
ηλεκτρολόγους ή μηχανικούς αυτοκινήτων

Συνέπειες

Μερικά διαχρονικά προβλήματα της ελληνικής Δ.Τ.Ε.Ε. (3)

Η «στροφή» προς την τεχνική – επαγγελματική εκπαίδευση, κοινός στόχος όλων των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων.

Τι κρύβεται πίσω από τις διακηρύξεις;

Συνέπεια:

Η Δ.Τ.Ε.Ε. χώρος «απόρριψης» των
«αδύνατων» μαθητών και «αποσυμφόρησης»
της Γενικής Εκπαίδευσης

Μερικά διαχρονικά προβλήματα της ελληνικής Δ.Τ.Ε.Ε. (4)

Πως τα προγράμματα μαθημάτων γενικής παιδείας επηρεάζουν αρνητικά τα επαγγελματικά σχολεία.

Παραδείγματα:

Η Α' Τάξη των ΤΕΛ, ΕΠΑΛ, κλπ. και η δυνατότητα **οριζόντιας διασύνδεσης** μεταξύ επαγγελματικού και γενικού λυκείου.

(Πως λειτουργεί στην πράξη; Γιατί πρέπει να υπάρχει η Α' Τάξη των ΤΕΛ, ΕΠΑΛ, κλπ. και να μην αρχίζουν από τη Β' τάξη;)

(όφελος για τους μαθητές, εξοικονόμηση δαπανών για το κράτος)

Η επιδίωξη για «ισοτιμία» στην πρόσβαση προς την τριτοβάθμια εκπαίδευση

Το αποτέλεσμα: ένα επαγγελματικό Λύκειο υποβαθμισμένο, που λειτουργεί ως «υπόλοιπο» του Γενικού Λυκείου

Μερικά διαχρονικά προβλήματα της ελληνικής Δ.Τ.Ε.Ε. (5)

Έλλειψη κεντρικού σκοπού: ποιος είναι ο κύριος σκοπός του επαγγελματικού Λυκείου;

Οι **προσδοκίες** των μαθητών αποφασιστικός παράγοντας για την **αποτελεσματικότητα / ποιότητα** ενός σχολείου.

Αποτελεσματικό σχολείο =

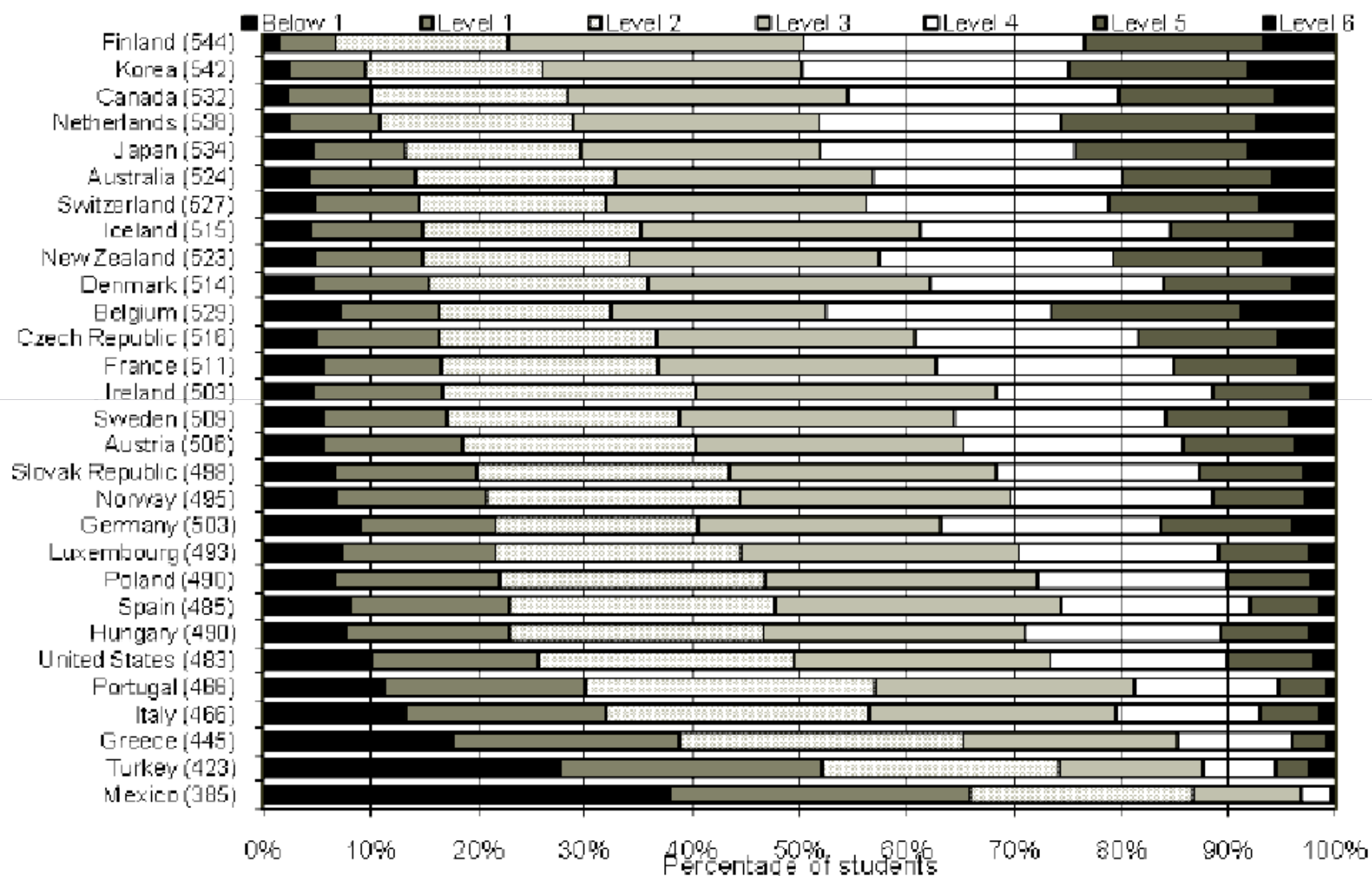
= το σχολείο όπου οι μαθητές έχουν (υψηλές) προσδοκίες
(παραδείγματα παλαιά και νέα)

Συνέπειες για το επαγγελματικό Λύκειο:

Ανομοιογενείς τάξεις ως προς τις **προσδοκίες** και τα ενδιαφέροντα των μαθητών.

Ανομοιογενείς / υποβαθμισμένες τάξεις ως προς τις **μαθησιακές** ελλείψεις και δυσκολίες των μαθητών

Figure 10. Percentages of students at different proficiency levels on the OECD PISA mathematics scale in 2003 (level 2 indicates the lowest or baseline proficiency and 6 is the highest)

Source: OECD (2004a)

<i>Προφίλ</i>	<i>Ποσοστό στο μαθητικό πληθυσμό</i>	<i>Κοινωνικά και οικογενειακά χαρακτηριστικά μαθητών</i>	<i>Εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά μαθητών</i>	<i>Προσδοκίες μαθητών ή/και γονέων</i>
A	10% - 30%	• Χαμηλό εισόδημα • «Στρωμένη δουλειά» από το οικογενειακό περιβάλλον • Μετανάστες • Εργαζόμενοι	• Συνήθως δεν ανταποκρίνονται στις συμβατικές μεθόδους διδασκαλίας	• Να ενταχθούν γρήγορα στην αγορά εργασίας
B	10% - 30%	• Χαμηλά και μεσαία εισοδήματα	• Μέτριες έως καλές επιδόσεις	• Να συνεχίσουν στα ΤΕΙ
Γ	50% - 70%	• Χαμηλά και μεσαία εισοδήματα • Μονογονεϊκές οικογένειες • Ομογενείς – μετανάστες • Εργαζόμενοι	• Χαμηλές επιδόσεις. • Σχετική αδιαφορία για την ειδικότητα. • Μαθητές που έχουν αποδεχτεί την απόρριψη εκ μέρους του εκπαιδευτικού συστήματος	• Να πάρουν ένα «χαρτί» (απολυτήριο ή πτυχίο) • Να πάρουν το «χαρτί» για να διορισθούν στο Δημόσιο Τομέα • Να συνεχίσουν τη φοίτηση όσο γίνεται περισσότερο (μέχρι να δουν τι θα κάνουν)

Συμπερασματικά:

- ▶ Η κατάλληλη δομή του εκπαιδευτικού συστήματος εξαρτάται από πολλούς παράγοντες: ιστορικούς, παραγωγική δομή της χώρας, πολιτισμικούς, κοινωνικούς και κυρίως πολιτικούς.
- ▶ Η οποιαδήποτε δομή για να έχει επιτυχία θα πρέπει να συμβαδίζει με:
 - τη συνεχή μέριμνα για την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής και της σχολικής αποτυχίας
 - την ποιότητα των εκπαιδευτικών διαδικασιών και των προσόντων που αποκτούν οι μαθητές
 - την ουσιαστική πιστοποίηση πτυχίων, απολυτηρίων, γνώσεων και ικανοτήτων των αποφοίτων

Εναλλακτικές προτάσεις για την υπέρβαση της σημερινής κατάστασης στην Δ.Τ.Ε.Ε. (1)

Το ενιαίο 12-χρονο σχολείο.

Δυσκολίες / ζητήματα προς επίλυση:

- ✓ Κίνδυνος να γίνει ένα σχολείο στα μέτρα των καθηγητών και όχι σύμφωνα με τις ανάγκες των μαθητών και της κοινωνίας
- ✓ Ποιο θα είναι το «μίγμα» γενικών / (προ)-επαγγελματικών μαθημάτων;
- ✓ Απαιτούνται πολλές λειτουργικές αλλαγές (ευέλικτα προγράμματα σπουδών, μαθήματα επιλογής, ωράρια, κλπ.)
- ✓ Χρειάζεται πολύ δουλειά για να αλλάξει η στάση και ο τρόπος εργασίας των καθηγητών ιδίως των επαγγελματικών μαθημάτων
- ✓ Δύσκολα ζητήματα που έχουν να κάνουν με τη χωροθέτηση και τον εξοπλισμό των σχολείων
- ✓ Θα πρέπει να συνδυαστεί με ένα αξιόπιστο / αποτελεσματικό σύστημα πρόσθετης εκπαίδευσης / κατάρτισης ριζικά διαφορετικό από τα σημερινά **ΙΕΚ**.

Εναλλακτικές προτάσεις για την υπέρβαση της σημερινής κατάστασης στην Δ.Τ.Ε.Ε. (2)

Μια παραλλαγή της προηγούμενης πρότασης:

Οι μαθητές ακολουθούν το ενιαίο πρόγραμμα μέχρι και τη Β' Λυκείου και μετά έχουν δύο εναλλακτικές δυνατότητες:

- Να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε ένα διετές επαγγελματικό σχολείο.
- Να συνεχίσουν στη Γ' Τάξη του Λυκείου

Διευκρινήσεις / μερικά πλεονεκτήματα σε σχέση με την προηγούμενη πρόταση:

- ✓ Δεν επιμηκύνονται πολύ οι σπουδές μέχρι οι μαθητές να αποκτήσουν επαγγελματικά εφόδια και τίτλους.
- ✓ Η επαγγελματική εκπαίδευση παρέχεται σε ένα τύπο σχολείου καθώς το διετές Σχολείο καταργεί / συγχωνεύεται με, τα ΙΕΚ. Το σύστημα απλοποιείται.
- ✓ Οι μαθητές που δεν το επιθυμούν δεν μπαίνουν στην «περιπέτεια» των εξετάσεων για ΑΕΙ-ΤΕΙ. Η Γ' Λυκείου γίνεται πιο ομοιογενής
- ✓ Προφανώς οι απόφοιτοι των διετών Σχολών θα έχουν και όλα τα τυπικά δικαιώματα των κατόχων Απολυτηρίου
- ✓ Αν οι μαθητές αλλάξουν γνώμη για την επιλογή τους ή αποτύχουν να εισαχθούν σε ΑΕΙ – ΤΕΙ έχουν χάσει μόνον ένα χρόνο.

Εναλλακτικές προτάσεις για την υπέρβαση της σημερινής κατάστασης στην Δ.Τ.Ε.Ε. (3)

*Στην περίπτωση που επιλεγεί η συνέχιση του διαχωρισμού
Γενικό / Επαγγελματικό (ή Τεχνολογικό) Λύκειο*

Θα πρέπει να ληφθούν μέτρα για να μην είναι το Επαγγελματικό Λύκειο ο «φτωχός συγγενής» του Γενικού Λυκείου

Μερικά τέτοια μέτρα:

- ✓ Ο κεντρικός σκοπός του θα πρέπει να είναι η παροχή επαγγελματικού πτυχίου και προσόντων σε όσο το δυνατόν ευρύτερη επαγγελματική περιοχή
- ✓ Να γίνει συγκέντρωση των σχολείων (μεγάλα σχολεία)
- ✓ Οι εκπαιδευτικοί μέθοδοι θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένοι στα μαθησιακά χαρακτηριστικά των μαθητών που διαφέρουν από τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά των μαθητών του Γενικού Λυκείου
- ✓ Να υπάρχει μια σταθερή αναλογία γενικών/ επαγγελματικών μαθημάτων και στις 3 Τάξεις του σχολείου (π.χ. 50% - 50%)
- ✓ Τα προγράμματα και βιβλία των γενικών μαθημάτων να μην είναι ίδια με των Γενικών Λυκείων. Να υπηρετούν και να συναρθρώνονται με τα επαγγελματικά μαθήματα του κάθε επαγγελματικού Τομέα
- ✓ Η συνέχιση των σπουδών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση θα είναι δυνατή με παρακολούθηση πρόσθετων μαθημάτων γενικής παιδείας ανάλογα με τις σχολές που θα επιλέξει ο απόφοιτος (π.χ. επί ένα εξάμηνο ή έτος μετά το πτυχίο)
- ✓ Γενικά θα πρέπει να προβληθούν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του σχολείου, ως ένας εναλλακτικός τρόπος μάθησης και ανάπτυξης των μαθητών, διαφορετικός από αυτόν του Γενικού Λυκείου